

VIDENSPORTAL

om udsatte børn og unge

Seksuelle overgreb mod børn og unge – i Danmark og i Norden

En betragtelig del af danske unge har oplevet seksuelle overgreb fra jævnaldrende og voksne. Undersøgelser fra Norge og Sverige viser samme tendens. Undersøgelserne peger på, at især overgreb begået af jævnaldrende er udbredt.

Af Anette Hammershøj, Socialstyrelsen

FORSKNING

Denne artikel beskriver forekomsten af seksuelle overgreb på baggrund af undersøgelsen *Unge Trivsel år 2008*. Undersøgelsen er foretaget blandt danske unge i 9. klasse. Resultaterne bliver suppleret med resultater fra en norsk og en svensk undersøgelse, der også har fokus på unge og seksuelle overgreb.

Alle tre undersøgelser viser, at en betragtelig del af de unge rapporterer om uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende eller voksne.

Undersøgelserne viser også, at der er en sammenhæng mellem en række trivselsproblemer og seksuelle overgreb. Der er også en tydelig kønsforskel, idet markant flere piger bliver udsat for seksuelle overgreb end drenge.

Den danske undersøgelse blandt 15-16-årige unge i 9. klasse viser bl.a. at:

- 5 % drenge og 22 % piger har haft en eller flere uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og/eller erfaring med voksne.
- 4 % drenge og 17 % piger har oplevet vidtgående uønskede seksuelle overgreb, dvs. uønsket fysisk kontakt, oralsex, forsøg på eller gennemført samleje/analsex med jævnaldrende og/eller voksne.
- Der er klar sammenhæng mellem risikoen for seksuelle overgreb og en række trivselsproblemer, familiære faktorer samt de unges egen adfærd.

Den norske undersøgelse som er foretaget blandt 17-19-årige viser bl.a. at:

- 22,5 % drenge og 35,6 % piger har haft en eller flere uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende eller voksne.
- 8,2 % drenge og 17,5 % piger har oplevet vidtgående/grove seksuelle overgreb, herunder voldtægt og voldtægtsforsøg.

Den svenske undersøgelse er også foretaget blandt 17-19-årige. Den viser ligeledes en høj forekomst af uønskede seksuelle erfaringer blandt svenske unge:

- 5,5 % drenge og 13,5 % piger har været udsat for seksuelle overgreb med penetration.
- 13 % drenge og 44,8 % piger har været udsat for seksuelle hændelse med fysisk kontakt men uden penetration.
- 4,2 % drenge og 6,5 % piger uønskede seksuelle hændelser uden kontakt.

Målgruppe

Den danske undersøgelse *Unge Trivsel år 2008* er baseret på anonym elektronisk selvrapporering fra knap 4.000 unge i 9. klasse. I alt 122 skoler deltog og undersøgelsen kan betragtes som landsdækkende.

De deltagende unge er i gennemsnit 15,4 år. 5 % er 14 år. Omtrent samme andel piger og drenge deltog i undersøgelsen og 88 % var af dansk/vestlig herkomst. Ca. 11 % var af ikke-vestlig herkomst og 0,5 % var udenlandsk adopterede.

Den norske undersøgelse baserer sig på en anonym spørgeskemaundersøgelse blandt ca. 7.000 3. års elever på norske

Vil du vide mere?

Bestil eller download rapporten *Unge trivsel - år 2008*

(<http://www.si-folkesundhed.dk/Udgivelser/>

B%C3%B8ger%20og%20rapporter/2009/

Unge%20trivsel%20%C3%A5r%202008.aspx

Læs den norske undersøgelse Svein Mossige og Lihong Huang, 2010, "Omfanget av seksuelle krenkelser og overgrep i en norsk ungdomsbefolkning" i: *Norsk Epidemiologi 2010*: 20 (1): 53-62, Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). (<http://www.ntnu.no/ojs/index.php/norepid/article/viewFile/1295/1204>)

Få adgang til den svenske undersøgelse Gisela Priebe og Carl Göran Svedin, 2009, "Prevalence, Characteristics, and Associations of Sexual Abuse with Sociodemographics and Consensual sex in a Population-Based Sample of Swedish Adolescents" i: *Journal of Child Sexual Abuse*, 18: 19-39. (http://www.researchgate.net/publication/23983920_Prevalence_characteristics_and_associations_of_sexual_abuse_with_sociodemographics_and_consensual_sex_in_a_population-based_sample_of_Swedish_adolescents)

ungdomsuddannelser. De unge er ca. 18 år og rekrutteret fra i alt 67 skoler over hele landet. Andelen af piger er 58 % og drenge udgør 42 %.

Den svenske undersøgelse baserer sig på en anonym spørgeskemaundersøgelse blandt ca. 4.300 17-19-årige 3. års elever på en svensk ungdomsuddannelse. I gennemsnit er de deltagende elever 18,15 år. Målgruppen omfatter både unge der går på en gymnasial uddannelse og erhvervsskole. Svarprocenten var 79 % for de gymnasiale uddannelser og 73,8 % for erhvervsskolerne.

90 % af svenske 18-årige er indskrevet på en ungdomsuddannelse.

Formål og baggrund

Undersøgelsen *Unge Trivsel 2008* er en opfølgning på en lignende undersøgelse fra 2002. Undersøgelsen blev gentaget i 2008, bl.a. for at få opdateret viden om problemet og vurdere udviklingen i overgreb mod børn og unge. 2008-undersøgelsen omfatter også spørgsmål om vold, men disse er ikke medtaget i denne artikel.

Det overordnede formål med undersøgelsen er at undersøge:

- hvor ofte der sker seksuelle overgreb og vold mod børn og unge
- hvilken karakter overgrebene har
- hvilke børn og unge, der bliver ramt
- hvem, der står bag overgrebene
- hvad overgrebene betyder for de unges trivsel.

Den norske undersøgelse er bestilt af Barne- og likestillingsdepartementet og er en del af den norske regerings *Strategiplan mot vold og seksuelle overgrep mot barn* (2005–2009). Undersøgelsen har til formål at belyse omfanget af seksuelle overgreb blandt norske 18-årige. Der er tale om en gentagelse af en lignende undersøgelse fra 2004, men 2007-undersøgelsen er i modsætning til den første undersøgelse repræsentativ for hele landet. Undersøgelsen omfatter også spørgsmål om vold og vidne til vold mod forældre, men disse resultater er ikke beskrevet her.

Den svenske undersøgelse er foretaget af *Norsk institut for forskning om oppvekst, velferd og aldring*. Formålet med undersøgelsen var at undersøge forekomsten og karakteren af seksuelle overgreb blandt svenske unge samt at undersøge sammenhængen med forhold som køn, alder, familieforhold og de unges øvrige (frivillige) seksuelle erfaringer.

Resultater

Unge Trivsel år 2008 viser, at hovedparten af danske unge trives godt og udvikler sig normalt. Der er dog en betragtelig andel af de unge, der har haft uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende, dvs. hvor der er højst fire års aldersforskel. Det har 5 % af drengene og 18 % af pigerne.

Seksuel kontakt med voksne, hvor aldersforskellen er mindst 5 år forekommer mindre hyppigt. Det har 2 % blandt drengene og 8 % af pigerne oplevet.

Samlet set har 5 % drenge og 22 % piger haft en eller flere uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og/eller erfaringer med voksne. 4 % drenge og 17 % piger har oplevet vidtgående uønskede seksuelle overgreb, i form af uønsket fysisk kontakt, oralsex, forsøg på eller gennemført samleje/analsex med jævnaldrende og/eller voksne.

Blandt drengene var de vidtgående seksuelle erfaringer med jævnaldrende i godt og vel halvdelen af tilfældene med en person under 15 år, for piger var dette kun tilfældet for ca. 10 %. Blandt pigerne var krænkeren næsten altid en dreng/mand og blandt drengene i ca. hvert tredje tilfælde.

Undersøgelsen viser også, at der er klar sammenhæng mellem en række trivselsproblemer, familiære faktorer, de unges egen adfærd og risikoen for seksuelle overgreb.

Kun ca. 1 % af de unge rapporterer om overgreb fra en person i den nære familie. De unge rapporterer i 2008 den samme forekomst af seksuel kontakt/erfaring med voksne som i den lignende undersøgelse fra 2002.

Den norske undersøgelse

I forhold til den danske undersøgelse viser den norske undersøgelse en højere forekomst af seksuelle overgreb blandt norske unge:

- 22,5 % drenge og 35,6 % piger har haft en eller flere uønskede seksuelle hændelser med jævnaldrende eller voksne.
- 8,2 % drenge og 17,5 % piger har oplevet vidtgående/grove seksuelle overgreb, herunder voldtægt og voldtægtsforsøg.
- For 99 % af de unge piger var det en dreng/mand der begik det seksuelle overgreb. 47 % af drengene var udsat for overgreb fra en dreng/mand og 53 % fra en pige/kvinde.

Undersøgelsen viser, at 77 % af de seksuelle overgreb bliver begået mod en pige, og at den krænkende part i 90 % af tilfældene er en dreng/mand. De fleste seksuelle overgreb mod piger finder sted i den tidlige teenage-alder og krænkeren er ofte en dreng der er et par år ældre.

Ca. halvdelen af de uønskede seksuelle handlinger bliver begået af en jævnaldrende, mens voksne uden for familien er udover i ca. 10 % af handlingerne. Knap 5 % blev begået af nære familiemedlemmer.

Den svenske undersøgelse

Den svenske undersøgelse viser også en høj forekomst af uønskede seksuelle erfaringer blandt svenske unge. 5,5 % drenge og 13,5 % piger har været udsat for seksuelle overgreb med penetration. 13 % drenge og 44,8 % piger

har været udsat for seksuelle overgreb med fysisk kontakt men uden penetration. Endelig har 4,2 % drenge og 6,5 % piger været udsat for uønskede seksuelle hændelser uden kontakt.

Den form for overgreb de svenske unge oftest rapporterer om er befamling eller upassende berøring. Næsthøypigste form er blufærdighedskrænkelser, og herefter samleje, oralsex, at masturbere på en anden og analsex.

Desuden viser den svenske undersøgelse, at unge piger og drenge, som har været udsat for seksuelle overgreb, oftest ikke bor med begge forældre. Unge der har været udsat for de mest vidtgående seksuelle overgreb har forældre med en lavere socioøkonomisk status.

Fremgangsmåde, metode og teori

Den danske undersøgelse omfatter ca. 4.000 unge i 9. klasse, svarende til 6 % af den samlede aldersgruppe i Danmark. De danske unge har besvaret spørgeskemaet via computer, og fik spørgsmålene på skærmen læst op i høretelefoner. De unge blev informeret om, at deres deltagelse var anonym.

Alle unge fik tilbud om psykologhjælp, hvis de på grund af spørgeskemaet skulle få brug for det (2 unge benyttede sig af det).

I undersøgelsen omfatter seksuelle overgreb både uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og seksuel erfaring eller kontakt med voksne.

Den norske undersøgelse er foretaget blandt 7.033 unge 3. års elever på ungdomsuddannelser. De unge er udvalgt statistisk, og undersøgelsen har en svarprocent på 77 %. I undersøgelsen er der spurgt til "uønskede seksuelle hændelser", dvs. der bliver brugt en bred definition. Dette for at få oplysninger om et spekter af seksuelle erfaringer, der kan opleves som et overgreb af nogle men ikke nødvendigvis af alle.

Den svenske undersøgelse er gennemført ved hjælp af spørgeskemaer, som 4.300 17-19-årige 3. års elever på svenske ungdomsuddannelser udfyldte i klassen. De unge var på forhånd orienteret om undersøgelsen og dem der ikke ønskede at deltage var ikke til stede i klassen. De unge blev informeret om, at deres deltagelse var anonym. De fik også information om hvor de kunne få rådgivning efterfølgende, hvis deres deltagelse gav anledning til uro eller andre følelser.

De unges selvrapporterede erfaringer blev klassificeret i fire gensidigt udelukkende kategorier baseret på typer af adfærd (Halpérin m.fl. og Ferfusson m.fl.): 1) "intet overgreb rapporteret", 2) "seksuelt overgreb uden kontakt", "3) seksuelt overgreb med kontakt men uden penetration" og 4) seksuelt overgreb med "penetration".

Perspektivering og anbefalinger

Unge Trivsel år 2008 afdækker, at en betragtelig andel af danske unge i 15-16-års alderen ikke er bevidste om deres seksuelle rettigheder, som gør dem rustet til at undgå uønskede seksuelle erfaringer med jævnaldrende og voksne. Omkring halvdelen af de unge ved ikke, hvor de kan søge rådgivning og støtte i forbindelse med overgreb.

Undersøgelsen anbefaler bl.a., at indføre seksualundervisning som obligatorisk fag i folkeskolen. Undervisningen bør omfatte unges seksuelle rettigheder. Den bør indeholde temaer om unges seksuelle udvikling, hvordan man selv kan sætte grænser for ønskede og uønskede kontakter, og hvordan man bør respektere andres grænser.

Den norske undersøgelse påpeger, at lignende omfangsundersøgelser bør gentages med jævne mellemrum, så man kan følge udviklingen løbende. Det giver også mulighed for at vurdere de offentlige indsatser på området.

De svenske unge rapporterer en højere forekomst end de norske og danske unge. Det kan til dels hænge sammen med at den svenske undersøgelse anvender en bred definition på seksuelle overgreb, men afspejler muligvis også det, som forfatterne kalder "det svenske samfunds liberale holdninger til unges seksuelle adfærd." Forfatterne efterlyser derfor undersøgelser, der kan belyse de forskelle i holdninger og kulturelle normer der kan have indflydelse på forekomsten af seksuelle overgreb. Det er også vigtigt, at undersøgelser forholder sig til forskellige kategorier af seksuelle overgreb, da der er forskellige mønstre i hvem der bliver udsat for hvilke former for overgreb. Det er vigtig viden i det forebyggende arbejde.

Mørketal

Alle tre undersøgelser viser forholdsvis lav forekomst af seksuelle overgreb begået i familien. Det bliver påpeget, at dette muligvis kan være et udtryk for underrapportering. Det kan være, at de unge vægrer sig mod at fortælle om eller endnu ikke har erkendt overgreb fra nære familiemedlemmer.

Ligeledes har undersøgelserne lav forekomst af overgreb begået i den tidlige barndom. Den norske undersøgelse gør opmærksom på, at kun få unge rapporterede om uønskede seksuelle erfaringer før det fyldte 13. år. Om det skyldes at de unge har glemt hændelser der ligger før denne alder eller om det skyldes, at det særligt er efter det fyldte 13. år at overgrebene finder sted kan undersøgelsen ikke endeligt afklare.

Der er derfor fortsat behov for stor bevågenhed om unges risiko for overgreb i og uden for deres hjem, og for at styrke deres egne muligheder for at undgå overgreb.

Mere viden

- [SISO - Videnscenter for sociale indsatser ved vold og seksuelle overgreb mod børn](http://www.socialstyrelsen.dk/iso) (<http://www.socialstyrelsen.dk/iso>)
- [SISO's Inspirationskatalog til udarbejdelse af skriftligt kommunalt beredskab](http://shop.socialstyrelsen.dk/products/seksuelle-overgreb-og-fysisk-psykisk-vold) (<http://shop.socialstyrelsen.dk/products/seksuelle-overgreb-og-fysisk-psykisk-vold>)
- www.forebygovergreb.dk (<http://www.forebygovergreb.dk/>)
- www.SikkerChat.dk (<http://www.SikkerChat.dk>)

Printet: 10.06.2013

Publiceret: 16.01.2013

Sidst opdateret: 16.01.2013 kl. 15:42

Socialstyrelsen
Edisonsvej 18. 1.
5000 Odense C

Telefon: 72 42 37 00
info@socialstyrelsen.dk

EAN-nr.: 5798000354838
CVR-nr.: 26144698